

דברי תורה מאת
רבי מנחם מנדל
פומרנץ שליט"א
(רעוא דרעוין
פרשת וישלח תשפ"ה
ביהמ"ד באר ישראל)

גיליון ח'
וישלח תשפ"ו

ויותר יעקב לבדו ♦ בעקבתא דמשיחא

פרשה לדורות

מנהג ותיקין הוא לקרוא את פרשת וישלח בכל פעם שיוצאים לדרך, ויש הנוהגים לקרואה בכל מוצאי שבת. כי פרשה זו - פרשה לדורות היא, וממנה נלמד את דרך ההנהגה עם בני אדם, צאצאי עשו. וכפי שנהג יעקב בדורות תפילה ומלחמה, ולאחר מכן בפגישתו עם עשו, כך יש להם לישראל לעשות עד יבוא ויורה צדק. וכן, הרבה יש ללמוד ממעשיו של יעקב אבינו בבואו לארץ ישראל, כפי המתואר בהמשך הפרשה. ומכל זה נוכל ללמוד מוסר השכל לדורות.

וכבר נודעו דברי הרמב"ן (בראשית י ב) כי מעשה אבות סימן לבנים, ויותר נוכל למצוא כן בפרשתנו, העוסקת בפרשת דרכים מכרעת בחיי יעקב אבינו, בעומדו בין לבן לעשו, ועמידתו האיתנה אל מול שתי צורות מלחמה אלו אשר קמו כנגדו.

מן המיצר קראתי

בעיקרה עוסקת הפרשה בשבוע יעקב אל ארץ כנען. שנים הרבה חלפו מאז שנטל בחכמה את הברכות, אולם עדיין התיירא יעקב מפני אזהרת אמו כי עשו אחיו מתנחם עליו להורגו, ולא ידע מה יעשה כאשר יבוא לבית יצחק אביו, האם עדיין מבקש עשו לקחת הימנו את נקמתו.

על כן, קודם שפגש יעקב בעשו, שלח את המלאכים לפניו אל עשו אחיו לומר לו דברי שלום וריצוי, אך כאשר שבו המלאכים אמרו לו כי פני עשו למלחמה כנגדו, וארבע מאות איש עמו. אך לאחר ששלח יעקב את הדורות, נפגש לבסוף עם עשו, ושם נכמרו רחמי עשו עליו ופטרו לשלום, ושב לו אל מקומו בהר שעיר.

ויאבק איש עמו

אולם, עובר לפגישה זו, מתארת התורה מאורע מיוחד שהיה בלילה הקודם לה.

באותו הלילה לקח יעקב את נשיו ואת בניו, והעבירם את הנחל, במקום ששמו 'מעבר יבוק'. ולאחר שעברו כולם, נותר יעקב לבדו לבקש אחר פכים קטנים, ויאבק איש עמו עד עלות השחר, ואותה דמות שנאבקה עמו מנעה ממנו לשוב אל משפחתו הממתנייה לו מעבר לנחל.

בתורה לא נתפרש מי היה האיש הלז, אולם חז"ל הקדושים (בראשית רבה עז א) גילו כי שרו של עשו היה הן נודע כי לכל אומה מאומות העולם יש שר בשמים המשפיע לה את כוחה, וגם כאן התחולל מאבק קשה במשך כמה שעות, בין שרו של עשו ליעקב אבינו.

כאשר ראה המלאך כי לא יוכל לגבור על יעקב אבינו, פגע בכף ירכו והשאירו צולע. אך בעלות השחר כאשר ביקש לעלות למרום ולומר שירה, לא הניחו יעקב אבינו ללכת, עד שהודה לו על הברכות שקיבל מיצחק. ואכן הוכרח המלאך להסכים לכך,

ולא עוד אלא שאמר לו כי מעתה 'ישראל' יהיה שמו, לשון שררה וגדולה, ולא 'יעקב' שהוא מלשון 'עוקב' במרמה.

ומאחר ופגע המלאך בכף ירך יעקב, לכן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה, שהוא המקביל בבהמה למקום שבו נגע ופגע המלאך.

מדברים אלו שאומרים חז"ל, מבינים אנו כי לא היה זה מאורע לשעתו שהסתיים כאשר הסתיים, אלא סמל הוא למאבק איתנים בין ישראל לעמים הנמשך לאורך כל הדורות. מאבק שהחל בימי יעקב אבינו, ונמשך עד ימינו אנו. אך כשם שהמלאך לא הצליח להזיק ליעקב מלבד מה שנגע בכף ירכו, כך גם אומות העולם אינן יכולות להשפיע על כלל ישראל, אלא רק על חלקים מסויימים מתוכם, אולם לעולם לא יוכלו לנצח את ישראל, ולא להכריעם.

מלחמה זו נמשכת והולכת עד עלות השחר, עד אשר יתנוצץ אור הגאולה כמו השחר עלה, ואז ייראה לעיני כל נצחונו המופלא של אבינו הזקן, וכפי שאמר עליו הכתוב (בראשית לג יח) "ויבא יעקב שְׁלֹם, ודרשו חז"ל (שבת לג:): "שלם בגופו, שלם בממונו, שלם בתורתו". כלומר, שהשלים את כל חלקי מציאותו, הן בחלק הגשמי שהוא הממונו, הן בתיקון הנשמות הנמצאות בגוף, והן בחלק הרוחני, היא התורה הקדושה ששקט בה י"ד שנה בבית עבר.

זהו סיפור פגישתו של יעקב עם עשו וכל המסתעף ממנו, כפי המסופר בתורה הקדושה.

הסודות הנעזים במעבר יבוק

אכן, במאמר זה ברצוננו לעמוד על נקודה אחת מתוך שלל הדברים הנפלאים שיש לעמוד עליהם בפרשתנו. הנה, טורחת התורה כביכול להודיענו כי המקום בו עבר יעקב את הנחל, היה מעבר יבוק. ויש להבין במה חשוב פרט זה כל כך עד שהיה צורך להזכירו.

הנה, על הפסוק (בראשית לב כג) "ויעבר את מעבר יבוק" אמרו חז"ל (מדרש 'שכל טוב' על אתר) כי תחילה עבר שם יעקב עצמו, לנסות את מי הנחל עד כמה עמוקים הם, ורק לאחר שראה כי יוכלו בני משפחתו לעבור לבטוח, חזר והעבירם. ועוד אמרו שם כי נקרא 'מעבר יבוק' על שם מאבקו של יעקב אבינו במלאך. הרי לנו כי כבר מתחילה הוכן מאבק זה. וכן ידועים דברי חז"ל (חולין צא.) כי בהיאבקות זו העלו יעקב והמלאך אבק עד כסא הכבוד.

עוד יש לעמוד על ריבוי השימוש כאן בשורש 'עבר' (פסוקים כב-כד): "וּמַעְבַּר הַמַּנְהֵגָה עַל פְּנֵי וְהוּא לָן בְּלִילָה הוּא בְּמַחְנֵה: וַיָּקָם בְּלִילָה הוּא וַיִּקַּח אֶת שְׂתֵי נְשָׁיו וְאֶת שְׂתֵי שְׂפֹתָיו וְאֶת אֶחָד עֶשֶׂר לְגִדְיו וַיַּעְבֵּר אֶת מַעְבַּר יַבֵּק: וַיִּקַּח מִן הַנְּחָל וַיַּעְבֵּר אֶת אֶשְׁרֵי לוֹ".

והרי זה ברור כי לא על חינם הזכירה התורה ופירשה

את שם המקום, כי אם משום ששייך הוא למלחמת יעקב הנצחית עם עשו, ולהיאבקותו אז בשרו של עשו, ויש משמעות לשם זה.

ויותר יעקב לבדו

גם יש להבין את הנאמר (פסוק כה) "ויותר יעקב לבדו", מדוע באמת נותר לבדו - כדי להביא פכים קטנים, חיבת הממונו יותר מן הגוף. ויש לברר כיצד שייך כל זה לענין מעבר יבוק דווקא.

ובשפת אמת בפרשתנו (תר"ג) הביא את דברי המדרש (בראשית רבה עז א) על פסוק זה: 'ר' ברכיה בשם ר' סימון אמר, אין כא-ל, ומי כא-ל - ישורון, ישראל סבא. מה הקדוש ברוך הוא כתוב בו (ישעיה ב יא) 'ונשגב ה' לבדו', אף יעקב 'ויותר יעקב לבדו'."

דברים אלו טעונים ביאור, מהי ההשוואה בין יחוד ה' ובין יעקב אבינו. כביכול משמע כאן, כי כשם שהקדוש ברוך הוא יחיד בעולמו ואין יחידות כמוהו, כי גם יעקב אבינו הוא לבדו בבחינת מה. ובפשוטו אינו מובן, שהרי יעקב אבינו מוקף בשנים עשר שבטים ובכל ישראל.

בדברים אלו מעמיק רבינו השפת אמת, כי לשון הכתוב 'ויותר יעקב לבדו', מביאה לידי ביטוי מדרגה מיוחדת ונעלה שבה זה יעקב אבינו, להיות דבק בה' יתברך באופן מופלא, אשר כמותו יתגלה לנגד עיניו רק לעתיד לבוא. ולדרגה זו הגיע יעקב אבינו בהיותו במעבר יבוק, להיות בו דמיון כביכול ל'ונשגב ה' לבדו ביום ההוא'.

והענין, כי אצל ה' יתברך מצינו בחינות ריחוק וקרבה גם יחד. מחד, כתוב עליו יתברך (דברים ד ז) "כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו כה' אלקינו ככל קראנו אליו". ומאידך הקדוש ברוך הוא גבוה מכל גבוה ונעלם מכל נעלם. וכמו שאמרו חז"ל על פסוק זה (דברים רבה ב י): "הקדוש ברוך הוא רחוק וקרוב, כיצד, אמר ר' יהודה בר סימון, מכאן ועד לרקיע מהלך ת"ק שנה הרי רחוק, וקרוב מנין, שאדם עומד ומתפלל ומהרהר בתוך לבו, וקרוב הקדוש ברוך הוא לשמוע את תפלתו, שנאמר (תהלים סה ג) 'שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו'."

אכן, אין לנו השגה בו יתברך, ומה שנראה לעינינו כסתירה - אצלו יתברך הכל שלימות אחת. ועם היותו נעלם ורחוק, נתן בכל אחד מעיניו חלק אלו-ה' ממעל, 'כי חלק ה' עמו', וזו היא קרבה יתירה שאין למעלה הימנה.

ואכן, לעתיד לבוא יתגלה דבר זה בכל עוז, ונשגב ה' לבדו ביום ההוא, ולא תהיה מציאות בעולם אלא לבני ישראל עם קרובו, ואז יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א-ל, כי יהיו דבוקים בה' יתברך יותר מן המלאכים.

הנה ימים באים, ונוכל כולנו לראות בטוב ה' בעינינו, נבין מהו 'לבדו' ונכיר במעלתו שזכינו לידבק במעלה זו. אולם גם עתה בימים האלה ובזה העולם זוכים

'ברכה' ענינה המשכת שפע, אולם לענינו אין זה רק המשכת השפע מלמעלה למטה, אלא קבלת השפע מן המקור בעצמו, אשר גם זה הוא מענין החיבור והיחוד.

וכן ענין ה'קדושה', אינה רק בפרישות והבדלה, אלא בהרחקה מכל מציאות המרחיקה את האדם ממקור הקדושה, ומכל מציאות התופסת מקום נפרד לעצמה.

זוהי דרגתו של יעקב אבינו - בחיר האבות, אשר יכול היה להתעלות מעל כל המדרגות הרגילות שבעבודת ה', אשר בכלל ישנה לכל הפחות מעט מן המעט הרגשה עצמית, ולבוא אל המקום אשר בו מתגלה האמת המוחלטת, כי אין עוד מלבדו. ובה סלל יעקב אבינו את הדרך לזרעו אחריו, שיזכו כולם לזה בגאולה השלימה אשר לה אנו מצפים, ביום בו לעת ערב יהיה אור ויכירו כולם באור האמת בלא שום שאלות וקושיות. אז יהיה ה' אחד ושמו אחד, ונשגב ה' לבדו ביום ההוא.

אוצר עוז בכל נסיון

מדברי השם משמואל נוכל להבין ולהשכיל בשינוי ידעיות נחוצות הנוגעות לדרך עבודתנו.

הידיעה הראשונה נוגעת לענין דרך העמידה בנסיונות ובקשיים. הנה, לאחר כל מה שעבר יעקב בבית לבן, הולך יעקב בדרכו לפגוש את עשו אחיו. כבר שלח את הדורון וכבר עמד בתפילה, וכבר העביר את ילדיו את הנחל. והנה עומד יעקב לבדו, ועתה נמצא הוא בתוקף הנסיון והקושי, במאבקו עם המלאך המבקש לפגוע בו. ודווקא שם במעבר יבוק, התעלה יעקב אבינו לדרגתו העצומה, עד אשר נתעלה למעלה ממדרגת המלאכים, ולא יכל לו המלאך, מלבד מה שנגע בכף ירכו, בנשמות הנמצאות במדרגה בנמוכה ביותר שבבחינת ה'עקב', דור עקבתא דמשיחא.

ומכאן נלמד גם אנו, כי גם אם יעבור עלינו מה, עלינו להתעלות מעל המחשבה כי יש לנו מציאות לעצמנו, אלא נתחבר לשורש העליון, אשר בו אין משמעות לשום קושי.

החוק במזר אל תרף

והיסוד השני והעיקרי המפורש בדברי השם משמואל, הוא מעלתה של שבת קודש, שבה יכולים אנו להתעלות למדרגה גבוהה, אך עיקר העבודה היא להחזיק בדרגה זו גם בכל ימות השבוע הבאים אחריה.

כי הנה, לאחר שגבר יעקב על שרו של עשו וקיבל ממנו את ברכתו, ובה הודה לו על הברכות שקיבל מאביו יצחק, יכל יעקב להמשיך בדרכו ולפגוש בעשו עצמו. ולאחר שהשתחוה לעשו שבע פעמים, הצליח יעקב לגלות את הנקודה הפנימית והכשרה שהיתה בו בעשו אלא שהיתה מכוסה וטמונה ביותר. ואכן, לאחר שסרו מעליו כל שבע ראשי כוחות הטומאה, יכול היה עשו להתגלות ביופיו ולהיות טוב. אולם עשו לא עשה כן, אלא מיד לאחר שעזב את יעקב, שב לדרכו שעירה, אל דרכו הישנה הורעה.

מבואר מזה, כי לעתים יכול אדם לחזות במדרגה גבוהה, אך אם לא יזהר לשמור עצמו במעלתו - מיד ירד מטה מטה וישבו להרגליו הרעים. וזו עיקר עבודת האדם, להתעלות ולשמור עצמו למעלה. ביום שבת קודש נזכה לדרגה גבוהה, ונשמרנה בכל ימי המעשה.

ממה נחשב יעקב 'לכבוד'

אכן אם כנים הדברים, תיכף ומיד צצה ועולה השאלה, באיזה אופן ראה יעקב אבינו השוואה ודמיון בין מצבו עתה למה שעבר עליו אז בעת שעבר את הירדן. הלא ראה הקדוש ברוך הוא בענינו, והעניק לו הרבה יותר מלחם לאכול ובגד ללבוש' שביקש, והיה לפני מחנות, ומדוע רואה הוא את עצמו 'לכבוד'. ובפרט לדברי הרשב"ם שנחבא לברוח מחמת פחד, מבואר שחזר יעקב אבינו במחשבתו ובדעתו להיות באותו

משמואל (בראשית, וישלח תרע"א), אשר עוסק גם הוא בדבריו בביאור המדרש שהובא בדברי השפת אמת על 'ויותר יעקב לבדו'. ומשם פונה רבינו להעמיק חקר בענין מעבר יבוק, אשר הוא המקום שבו התחדשה מציאות זו האמורה.

בעומדו במעבר יבוק, עמד יעקב אבינו בנקודה מכריעה ומופלאה. למראית עין נראה כאילו אין כאן אלא ציון מקום, אולם בתורה הקדושה אין ציוני מקומות בעלמא, אלא 'למעבר' יש משמעות אחת, ול'נחל' יש משמעות נוספת, וגם 'יבוק' בא לרמזו על החידוש שנתחדש שם.

ומבאר השם משמואל, כי מה שאמרנו חז"ל כי 'ויותר יעקב לבדו' הוא כדוגמת 'ונשגב ה' לבדו', באו לבטא בזה את המדרגה שהגיע אליה יעקב אבינו, בבחינת יחוד ברכה וקדושה.

כי הנה, ידוע כי העולם הזה נברא רק על ידי צמצום אחר צמצום, ומשום כך נקרא 'עולם' - מלשון העלם, כי בו נעלמת מציאותו יתברך כביכול.

צמצום זה גורם לו לאדם לחשוב כי יש לו מציאות בפני עצמו ומשמעות לעצמה, כי בעל דעה הוא ויכול להביע את דעתו, ושאר כח עיני גאוה. הרגשה זו קרויה בדברי המקובלים ובספרי החסידות 'אנא אמלור', כאילו יש לו לאדם מציאות עצמית ונפרדת.

אך האמת בוודאי אינה כן, וכל מציאות האדם היא רק מכח היותו חלק אלו-ה ממעל, ואין לו כל מציאות נפרדת כלל. וכאשר עבר יעקב אבינו את מעבר יבוק, זכה להתעלות למקום שבו אין כל תפיסה של עצמיות, ומעבר זה נקרא 'לבדו', ודיבק עצמו ביחוד ה' שהוא לבדו ואין עוד. ובכך זה יכל יעקב לנצח את המלאך, כי המלאכים נבראו ביום השני שהוא סמל

סמל הוא למאבק איתנים בין ישראל לעמים הנמשך לאורך כל הדורות. מאבק שהחל בימי יעקב אבינו, ונמשך עד ימינו אנו. אך כשם שהמלאך לא הצליח להזיק ליעקב מלבד מה שנגע בכף ירכו, כך גם אומות העולם אינן יכולות להשפיע על כלל ישראל

השניות, אך מי שדבוק בשורש העליון שהוא הקדוש ברוך הוא, אין אצלו כל מציאות אחרת. זוהי הבחינה שהיתה ביום הראשון לבריאת העולם, אשר על כן נקרא 'יום אחד' ולא 'יום ראשון'. ורק לאחר יום זה הגיע היום השני שבו נבראו הברואים באופן הנדמה לנו כמציאות נפרדת, אחר שנעשה בעולם צמצום אחר צמצום, אשר מכך נולדה ההרגשה כאילו יש יותר מאחד.

אולם יעקב אבינו זכה לדבק עצמו במדרגת האחד. ודבר זה בא לידי ביטוי גם בפגישתו עם עשו אחיו, במה שהשתחוה לו שבע פעמים. לא היתה כאן כניעה לפני עשו וכבוד לו חלילה, אלא פעולה רוחנית עצומה שעשתה כאן, ובכל השתחוואה ביטל יעקב אבינו אחד משבעת כוחות הטומאה שהיו כלולים בעשו, בשורש חסר אחרא. ועל ידי השתחוואות אלו ביטל יעקב אבינו את כוחות הטומאה הללו, עד שהגיע לטוב הפנימי, לנקודת האלוקות השוכנת בקרבו של עשו.

יחוד המביא לברכה וקדושה

על דברי השם משמואל נוכל להוסיף, כי 'מעבור יבוק' מלמדנו את הדרך לעבוד את ה' בשלימות, בבחינת יחוד ברכה וקדושה. רעיון ה'יחוד', מלבד עצם הידיעה השכלית שיש בו על אחדות ה' אשר אין עוד מלבדו ואין בו פירוד חלילה, בא לבטא מציאות חיים אחרת, חיים של הכרה פנימית ביחוד ה', המשפיעה על כל מעשי האדם, אשר לחיים כאלו זכה יעקב אבינו.

צדיקים לבוא לידי זו הדביקות, בבחינות עולם שנה נפש. כי יש מקום המסוגל לדביקות - ארץ ישראל ובית המקדש, וישנו זמן המסוגל לדביקות - ביום שבת קודש, ויש בנפשות המסוגלות לדביקות - אלו נפשות הצדיקים ההולכים לפני האלקים.

נחלת יעקב

אם כן, בכל איש ישראל שוכן חלק אלו-ה ממעל. אולם הצדיקים יש נכוחם להוציא דבר זה מן הכח אל הפועל.

למעלה זו זכה יעקב אבינו, אשר עליו נאמר (מ"ה ז ט) 'תתן אמת ליעקב', וזכה לדביקות מיוחדת בשורש האחדות, כפי שיזכו לה כל ישראל לעתיד לבוא.

יסוד זה נוכל ללמוד ממה שאמרנו חז"ל (שבת ק"ח): "אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי, כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, שנאמר (ישעיהו נח יד) 'אז תתענג על ה' והרכבתך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך' וגו'. לא כאברהם שכתוב בו (בראשית יג ז) 'קום התהלך בארץ לארכה' וגו', ולא כיצחק שכתוב בו (שם כג ו) 'כי לך ולזרעך אתן את כל הארצת האל', אלא כיעקב שכתוב בו (שם כח יד) 'ופרצתי ימה וקדמה וצפונה וגבחה'".

הרי מבואר, כי בנחלת יעקב אין גבול ומידה, ולזה יוכלו ישראל לזכות ביום שבת קודש, שהוא יום המסוגל לדביקות בה'. ומה שנזכר הדבר בכתוב בלשון אכילה, 'והאכלתיך נחלת יעקב', משום שכאמור גם בנו שוכן חלק זה כבר עתה, אלא שאין לנו פה לאכול - לא השגנו את הכלים הנחוצים לשפע אור רוחני זה הבא מן הדביקות הנפלאה בה' יתברך. אולם בכח מצוות עונג שבת יכולים לזכות לזה.

העולה אם כן, שאותם מעשים אשר אירעו במעבר יבוק, לא לשעתם בלבד נעשו, ולא באה התורה לספר כאן על חלק מחיי יעקב אבינו, אלא כאן נתגלה הכח האצור בקרבו של כל איש ישראל, כח נפלא המביאו לידי דביקות עצומה ביותר, אשר בה יוכל לגלות את הקשר הבלתי אמצעי עם הקדוש ברוך הוא, קשר אשר בו לא שייך לדבר על ריחוק וקרבה, שכן אנו עצמנו חלק ממנו יתברך כביכול.

ויסוד נפלא למדנו כאן בדברי השפת אמת, כי חכ דביקות עצום זה, אינו שייך רק לצדיקים, אלא במהותו נמצא הוא בכל אדם מישראל. והחילוק היחיד בין הצדיקים לשאר העם, הוא ביכולת הצדיקים להוציא חיבור זה מן הכח אל הפועל. ודבר זה משפיע על כל צורת העבודה, שכן אין אנו מבקשים ליצור יש מאין, אלא לגלות את האוצר הטמון בליבנו מאז ומעולם. אמת, לא בכל עת יש לנו פה לאכול, אולם בשבת קודש נוכל לזכות לזה, כי בה הלבבות פתוחים להארת השכינה, ובמציאות כולה מתעלה. וכן בכל פעולה של מצוה ושל רוחניות, בתפילה ובתורה, וכמו שאמרנו חז"ל (בזוהר הקדוש ח"ג טו) **ברעיא מהימנא** כי תלמיד חכם הוא בבחינת שבת.

ויש להוסיף עוד, כי נוכל לקחת מן הדברים עצה נפלאה לכל תהלוכות החיים. כי פעמים נדמה לאדם שרחוק הוא מאת ה' יתברך, בבחינת (ירמיה לא ב) "מרחוק ה' נִגְאַף לִי". אך באמת יש לדעת, כי דווקא הרגשת הריחוק - יש בכוחה להביא את האדם אל הקרבה הגדולה ביותר. כי מתוך הרגשה זו נזכר האדם במציאות ה' האינסופית, אשר גבוה מעל גבוה הוא, ועם כל זאת מצוי הוא בכל מקום.

זהו הדבר המופלא אשר נתגלה אצל יעקב אבינו בהיותו במעבר יבוק.

לאתאחדא ברוז דאחז

ועתה, כדי להוסיף ולהבין עוד, נפנה אל מה שהרחיבו רבותינו המקובלים ובספרי החסידות על ענין השם 'יבוק'.

כבר **בזוהר הקדוש** (ח"ב קטז. ועוד) נזכר כי 'יבוק' הוא ראשי תיבות 'יחוד ברכה קדושה'.

ונבאר את הדברים על פי מה שכתב בספה"ק **שם**

במוצאי יום הכפורים נפרד מהם רבי משה, והם הודו לו מעומק לב על שזיכה אותם לתפילות מרוממות כאלו. אולם רבי משה לא רצה להישאר שם, כי ביקש להמשיך בדרכו ללובלין. אם ביום הכפורים לא זכה לבקר בהיכלו של החוזה, לכל הפחות יקביל פניו ברגל ויבוא לשם לחג הסוכות.

כאשר הגיע התלמיד אצל רבו, קיבלו החוזה מלובלין בפנים מאירות, ושאלו היכן היה ביום כפור. סיפר רבי משה את כל אשר עבר עליו, העלילה והמעצר, השחרור הפלאי והתפילות.

שמע החוזה, נענה ואמר: "דע לך, כי מן השמים עכבך שם, כי שתשיב את ליבם של ישראל אל אביהם שבשמים, גם בהיותם רחוקים מאוד".

מה מצעדי גבר

למדנו מכאן, כי יכול היה ללכת בדרכו מושפל ועייף, ומבקש להגיע כבר אצל הצדיק והחכם שיורו דרך בעבודת ה', והנה מתאבק הוא בעפר, ודווקא שם מעלילים עליו עלילה ומשליכים אותו למקום החושך והטחב, ולא זו בלבד, אלא שדווקא ביום הקדוש בשנה קורה הדבר, ומה יעשה עתה. איזה יאוש, איזו שפלות נוראה. אולם ידע נאמנה כי הכל מאת מסובב הסיבות, ודווקא שם יוכל לפעול גדולות ונצורות, לקרב לבבות רחוקים ולעשותם קרובים.

זהו 'הווי מתאבק בעפר רגליהם', הן במובן הפשוט, לישב תחת רגלי החכמים כדי לשמוע תורה מפיהם, והן באופן הרחב, הכולל גם את הדרך לתורה, ואת כל אשר יוכל אדם לפעול בדרך. והדברים תלויים זה בזה, כי כל שישפיל האדם עצמו ויראה עצמו כמי שאינו, כך יזכה לעשות ולפעול, כי הכל תלוי במידת הענווה.

רפואת האבק

והנה בספה"ק סיפורי מעשיות (מעשה ג) להרה"ק מוהר"ן מברסלב זיע"א, ישנו 'מעשה מחיגר', ושם בתוך המעשה מופיעה שיחה מופלאה בין החמה והלבנה, ובה מספרת הלבנה לחמה על חסרונותיה וחולשותיה, הנובעים מחמת שכוחות הסטרא אחרא נוטלים ממנה, ורפואתה היא באבק מסויים, אלא שבאה רוח ונושאת אותו ואין לה רפואה. וגילתה החמה ללבנה כי ישנה עצה לדבר זה, והיא קשורה לענין הדרך, כי יש דרך של צדיקים ודרך של רשעים, ובין הצדיקים ישנם אלו המקבלים עליהם יסורים באהבה, ומעפר שדורכים עליו תהיה רפואה ללבנה. לא נוכל כאן להאריך בכל עומק הדברים, אולם לפי דרכנו למדנו כי החילוק הגדול בין מיני בני האדם בעולם טמון בעפר שתחת כפות רגליהם, ויש אבק המביא לידי צדקות ויש המביא לידי רשעות וכפירה, הרי לנו שיש לאבק תוכן ומשמעות.

אבקת רובל

מעתה נבוא אל המכוון, לבאר פשר האבק שעלה עד כסא הכבוד בהיאבקות יעקב עם המלאך.

הנה בשיר השירים (ג) נאמר: "מי זאת עלה מן המדבר פְתִימֹרוֹת עֵשֶׂן מְקַטְרֶת מִזֶּה וּלְבוֹנָה מִכָּל אֲבָקֵת רוֹכֵל". שוב נזכר כאן ענין האבקה - היא האבק, ודרשו חז"ל (שיר השירים רבה ג ב) את כל הפסוק על אבותינו הקדושים. 'מְקוֹטְרֵת מִזֶּה' - זה אברהם אבינו, שהיה ראש לכל הצדיקים כשם שהמור ראש לכל הבשמים. [וכן המשלוחו שם בעוד דמיונות]. 'לְבוֹנָה' - זה יצחק אבינו שנעקד על גבי המזבח כלבונה הקרבה שם. אולם לעומת יצחק שקיבל כל אשר לו מאברהם, קיבל יעקב את כל אשר לו מן האבק שתחת רגליו, וזהו 'מכל אבקת רוכל'. והאריכו שם חז"ל בכל המתנות הטובות שיזכה יעקב אבינו בזכות אותו האבק שעלה עד כסא הכבוד.

ומהו אבק זה, זהו האבק העולה מכל הנסיונות הבאים לפני כל איש ישראל בתורה ותפילה ומצוות ומעשים טובים, ובכל פעם הוא נאבק כנגד המפריעים לו, ומאבק זה לעיתים קשה הוא עד לשמים.

בעבודתו בקודש ביום הכפורים. ומכיון שלא היו בידו מעות לצרכי הנסיעה, עשה דרכו רגלי מביתו עד לובלין, מהלך שבועיים ימים.

כך עשה רבי משה את דרכו בשמחה ובציפייה לקבלת פני רבו. והנה בהיותו באמצע הדרך, קרבה אליו בשעטה עגלה רתומה לסוסים, ובעל העגלה שהיה יהודי גיבור, וכמעט לא ניכרה יהדותו מגודל גבורתו - הרעים קולו לעומתו בצעקה: "גנב, היכן הסוסים?".

התפלא רבי משה ולא הבין מה לו ולסוסיו של זה, אולם מתוך שטף הדברים הבין לבסוף כי מעגלון זה נגנבו שני סוסים, ונפל החשד עליו בהיותו זר במקום. ניסה רבי משה להסביר ולומר כי אין לו שום קשר לגניבת הסוסים, אולם הלה ברוב זעמו לא הקשיב כלל לדבריו, אלא השליכו לעגלון והביאו אל הכפר הקרוב. שם קרא אל הגויים אדוני הכפר וטען בפניהם כי יהודי זה גנב מאיתו שני סוסים.

מובן כי הגויים לא היו זקוקים ליותר מאשר טענת הגברתן, שהרי להיטפל ליהודי - תמיד טוב הוא בעיניהם. עם כן סייעו בידו והביאוהו אל תחנת המטרה, ועל ללא כל דרישה וחקירה נתנוהו במעצר.

איש אלקים קדוש עובר

יום הכפורים קרב ובא, ורבי משה כבר הבין כי אל בית מדרשו של רבו כבר לא יגיע השנה. אולם לכל הפחות ביקש להתפלל בקרב מגין יהודים ביום הקדוש. וכך התחנן לפני השומרים כי יניחו לו להתפלל בבית הכנסת שבכפר. ולאחר ריבוי הפצרות ובקשות נענו לו הללו והניחוהו ללכת להתפלל בליווי שוטר אחד שהשיגו עליו.

האבק, שאינו מצמיח דבר, מסמל את ההשתוקקות לצד היצר הרע. כשאדם מבקש למלא חסרונו מצד זה, אם כי הנאת יצרו קרובה ומיידית היא, לא צומח מזה דבר טוב. ויתרה מכך, כל חורבן העולם, הן בפרט והן בכלל, נובע מהשתוקקות זו

נכנס רבי משה מסאמבור לבית הכנסת והחל לומר 'כל נדרי' כשהוא מתנועע ברגשי קודש. ראו היהודים את גודל דביקותו בתפילותו, והבינו כי איש קדוש ניצב בפניהם, וזכות גדולה נפלה בחלקם שבא להתפלל עימם ביום הכפורים. יחד עם שאר בני המקום הגיע לבית הכנסת גם העגלון המגושם, כי יהודי - נשאר יהודי, וגם הרחוק ביותר מן היהדות לא יוכל להתעלם מן היום הנורא. אך כאשר נכנס לבית הכנסת ראה את בני הכפר מתלחשים ומצביעים לעבר היהודי הקדוש בניצב בפניו, ומיד הכיר בו העגלון כי הוא הוא היהודי שחשד בו כגנב.

הבין העגלון כי לחינם התנכל לאיש צדיק וקדוש, ומיד פנה אל תחנת המשטרה והתנצל כי טעות עלתה בידו וחשד שווא חשד; לא גנב הוא האיש, אלא צדיק. ואכן קיבלו השוטרים את דבריו, ושלחו את רבי משה לחופשי ושוב לא הוצרך לשמירת השוטר.

למחיה שלחני אלקים לפניכם

ביומו של יום הכפורים ביקשו אנשי הכפר מרבי משה שייגש לפני התיבה כשליח ציבור ויתפלל את כל תפילות היום. קשה היה הדבר עליו, אולם הם התחננו וביקשו, והוא נענה לדבריהם.

ואכן, תפילות אלו לא שמע הכפר מעולם. תפילתו של רבי משה יצאה מעומק הלב, והיא זעזעה את לב האנשים הפשוטים. הכל הזילו דמעות כמים, וזעקות שבר בקעו מגרונם בתפילה ותשובה. כל אחד מבני המקום היה כאיש אחר, והכל שבו בתשובה שלימה ואמיתית.

מצב קשה שהיה שרוי בו בשעת בריחתו מבית אביו, ומתוך מצב זה - הלך ונאבק במלאך. ויש להבין על שום מה הוצרך להנהיג זה, אחר שכבר ראה את כל ניסי ה' יתברך עמו.

הן אמת, כבר הבאנו את דברי השפת אמת והשם משמואל המבארים על פי דרכם כי כאן נאחו יעקב במידת יחודו יתברך, והעמיקו בדברי המדרש המשווה את יעקב אבינו ל'ונשגב ה' לבדו'. אולם במשמעות הפשוטה שבפסוקים מבואר שהיה יעקב לבדו בלא בני משפחתו, ושם נזדמן לו מאבק עם שרו של עשו. ומהו סוד הדברים.

הווי מתאבק בעפר רגליהם

והנה כאמור למעלה, עמדו חז"ל על ענין האבק שהעלו יעקב והמלאך ברגליהם עד כסא הכבוד. ויש לעמוד על פנימיות ענין זה.

והנה מצינו עוד את ענין האבק במשנה במסכת אבות (פרק א משנה ד) בדברי הזוגות שאמרו שלושה דברים, והם אמר יוסי בן יועזר 'יהי ביתך בית ועד לחכמים והוי מתאבק בעפר רגליהם והוי שותה צמא את דבריהם'. ולפי פשוטו כוננת הדברים, שיפתח אדם ביתו לחכמי ישראל, ויבקשם למסור שם את דברי תורתם לרבים. אך לא די בזה, אלא שיעשה כפי מנהג הימים ההם, שהיו התלמידים יושבים על הארץ ושומעים מפי הרב היושב על גבי כרים וכסתות, וכך יעשה גם בעל הבית, ישב לפני החכמים בקרקע וישמע את דבריהם.

אמנם, לכאורה די היה לומר 'הווי יושב לפניהם', ומהי הלשון 'מתאבק בעפר רגליהם'. אלא, מכאן אתה למד עיקר גדול בקניני התורה; מלבד עצם הישיבה לפני חכמים, יש לו לאדם לבטל עצמו מפניהם לגמרי בענווה גמורה, ורק כך יוכל לקבל מהם.

והורחבו הדברים ב'אבות דרבי נתן' (נוסחא א פרק ו) וז"ל: "הווי מתאבק בעפר רגליהם כיצד, בזמן שתלמיד חכם נכנס לעיר, אל תאמר איני צריך לו אלא לך אצלו, ואל תשב עמו לא על גב המטה ולא על הכסא ולא על הספסל, אלא שב לפניו על הארץ, וכל דבר שיצא מפיו קבלהו עליך באימה ביראה ברתת ובזיעה, כדרך שקבלו אבותיך מהר סיני באימה ביראה ברתת ובזיעה".

ואכן, אין לך דבר המוכיח על התבטלות האדם כלפי החכם, כאבק הארץ המונח לו על בגדיו, ומורה ובא שאינו שת ליבו לדבר, ובלבד שלא יאבד אפילו תיבה אחת היוצאת מפי החכמים.

וכן אמרו חז"ל ('עירובין נד'): "אמר רב מתנה, מאי דכתיב (במדבר כא יח) 'ומדבר מתנה' - אם משים אדם עצמו כמדבר זה, שהכל דשין בו - תלמודו מתקיים בידו. ואם לאו - אין תלמודו מתקיים בידו". כי צריך האדם לראות את עצמו כחול המדבר אשר הכל מהלכים על גביו, וכביכול להיעשות לאבק דרכים כאשר ישב לפני החכמים, וכדברי רבי יוחנן (סוטה כא): "אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמישים עצמו כמי שאינו, שנאמר (איוב כח יב) 'החכמה מאין תמצא'".

דרכה של תורה

ויש לידע, כי ההתאבקות בעפר רגלי החכמים אינה מתחלת רק בשעה שכבר עומד התלמיד לפניהם, אלא הרבה קודם לכן. כי כל הטרחה והאמאץ שטורח התלמיד כדי להקביל פני רבו ולבוא אצלו, חלק מן הלימוד המה. והמתעפר באבק דרכים ללכת למקום תורה הרי הוא עוסק במצות תלמוד תורה.

ולא זו בלבד, אלא שפעמים חשובה היא הדרך אל הרב לא פחות מן השהייה אצל הרב, וכפי שיתבאר במעשה שלפנינו.

החושד בכשרים

עני מרוד היה הרה"ק רבי משה מסאמבור זיע"א ולא היתה הפרוטה מצויה בכיסו. עם זאת, איוותה נפשו לילך אצל רבו הרה"ק החוזה מלובלין זיע"א, ולחזות

שורש מאבק הטוב והרע

שורש היאבקות זו בין הטוב והרע, נעוץ במאבק יעקב אבינו והמלאך. עיקר המאבק הוא מלחמת הצדיקים ברע, וגם כאשר יצאו מרשתו כפי שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קט כב) "לְבַי חָלַל בְּקֶרְבִי", והתעלו מעל כל תאוות ותענוגות העולם הזה - עדיין יוכל היצר הרע להכשילם בקנאה תאוה וכבוד בדקות, כי בזה העולם "אין צדיק בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יִחְטָא" (קהלת ז כ), ו'חטא' זה האמור כאן אינו עבירה גמורה חלילה, אלא מלשון חיסרון, כמו בפסוק שאמרה בת שבע לדוד המלך (מלכים א' א כא) "הֲיִיתִי אֲנִי וּבְנֵי שְׁלֹמֹה חֲטָאִים", דהיינו חסרים מן המלוכה. כי גם הצדיק הגדול ביותר, יש לו לתקן חסרונותיו, ואלמלא כן לא היה נשלח לעולם השפל.

ובזוהר הקדוש בפרשתנו (ח"א קע) איתא, כי העפר דומם הוא, אולם אם זורעים בו יוכל להצמיח אילנות נאים ופירות טובים. וכיוצא בו האדם שנוצר עפר מן האדמה, ומצמיח מעשים טובים. לעומת זאת האבק נחות בדרגתו מן העפר, ואין בו כח המצמיח.

העפר הוא סמל למלכות דקדושה. העפר, בהיותו דומם וחסר מצד עצמו, מבטא את התחושה העמוקה של האדם שאין לו דבר משל עצמו. כשהשתוקקות מופנית לקדושה, היא דומה לעפר שממנו צומח הכל. כפי שהעולם כולו נבנה על המפר וכל הצמחיה יונקת ממנו, כך הרצונות הקדושים המצמיחים את כל המציאות הרוחנית של האדם. ובדברי הזוהר הקדוש למדנו, כי כל עלייתו הרוחנית של האדם צומחת מהשתוקקות זו אל הקדושה.

לעומת זאת, האבק, שאינו מצמיח דבר, מסמל את ההשתוקקות לצד היצר הרע. כשאדם מבקש למלא חסרונו מצד זה, אם כי הנאת יצרו קרובה ומיידית היא, לא צומח מזה דבר טוב. ויתרה מכך, כל חורבן העולם, הן בפרט והן בכלל, נובע מהשתוקקות זו.

והנה כמה מיני נסיונות באים על האדם, ויש מהם הנקראים בלשון חז"ל 'ענני דצפרא', כערפילי ענני בוקר המכסים את הראות. אולם אלו נסיונות השייכים למח ומקומם גבוה. לכן אמרו עליהם שאין בהם ממש, וכלשונם (ברכות נט): "אמר רבי שמואל בר יצחק, הני ענני דצפרא לית בהו מששא, דכתיב (הושע ו ד) 'וחסדכם כענן בקר' וגו'". כי אמנם יש להתגבר על נסיונות אלו, אך אינם מכסים את עין התכלת שבשמים. אכן כאן אנו עוסקים בנסיונות שבבחינת אבק שברגליים, אלו הם מאבקי הלילה. ושורש מאבק זה - במאבק של יעקב אבינו בשרו של עשו שנמשך כל הלילה, עד עלות השחר, ורק אז יכל לו להכניעו, עד שבכה והתחנן לו שישלחנו מעמו.

חיל בלע ויקיאת

והנה כבר נתבאר שהיה יעקב אבינו אז ברום המעלה, וזכה למדרגת 'לבדו', ועל מה היה לו להילחם בשעה זו. אלא, על הנשמות הגבוהות הגנובות אצל עשו היה לו להילחם, כפי שכתב רבינו האריז"ל (ראה ספר הלקוטים בפרשתנו) כי עיקר המאבק ניטש על שני ענינים עיקריים: על הנשמות שנפלו לעומק תאוות העולם, ועל ניצוצות הקדושה הטמונים במקום זה. וכתב עוד (פרי עץ חיים שער ראש חודש חנוכה ופורים פרק ג) כי בקליפת עשו היו בלועות נשמות שמעיה ואבטליון רבי עקיבא ורבי מאיר, ואותן ביקש יעקב להוציא מעשו ולהשיבן אל כור מחצבתן.

בעבודה זו עסק יעקב אבינו כבר בהיותו עשירים שנה בבית לבן. ראשית כל הוציא משם את האמהות הקדושות רחל ולאה, בלהה וזלפה, ולאחר מכן הוציא משם את נשמות כלל ישראל, אשר זו היתה תכלית עבודתו עם הצאן, בעקודים נקודים וברודים, אשר בעינים כתבו חכמי הסוד סודות נפלאים ועצומים. וזה סוד מה שאמרו חז"ל במדרש (ראה בראשית רבה עג יא) כי היו לו ליעקב בצאנו שישים ריבוא עדרי כבשים, כנגד מנין נשמות יוצאי מצרים, שהם שורש נשמות כל ישראל שבכל הדורות.

ומסופר על הרה"ק בעל הישמח משה זיע"א, כי פעם אחת גילו לו מן השמים את כל הגלגולים שעברו עליו במשך כל הדורות. [ובתוך דבריו אמר שזכור הוא את עצמו בהיותו מאנשי דור המדבר. ושאלוהו היושבים שם לאיזה צד נטה במחלוקתו של קורח על משה רבינו, ונענה ואמר כי במחלוקת על הצדיק נראה כלפי חוץ כי שתי הדעות צודקות, לכן מנע עצמו ולא דיבר מאומה אז מענין זה. ובזה ביקש להורות לחסידיו את גודל הנסיון בשעת המחלוקת]. ואמר כי זכור הוא את עצמו בהיותו כבש בעדרו של יעקב אבינו, [וכן נשמע מפי כמה צדיקים], ולא זו בלבד שזכר כי עישר יעקב את צאנו, והוא היה אחד מאלו שנקבעו להיות 'עשירי קודש', וצבע יעקב אבינו בסיקרא על גביו.

אם כן, עסק יעקב אבינו בתיקון נשמות כל דורות ישראל, ולא יותר אפילו על נשמה אחת, לבל ידח ממנו נדח. ומשום כך גם בהיותו בגובה המעלה - לבדו, ועבר את מעבר יבוק שם זכה ליחוד ברכה וקדושה, וכבר פדה את כל משפחתו והעבירים אל מעבר לנחל לצד הקדושה - עדיין היה עסוק גם בתיקון הנשמות הגזולות, השבויות בחלקו של עשו. ואלו הם אותם פכים קטנים הנזכרים בדברי חז"ל (חולין צא). ורמזו כן באומנם כי הצדיקים ממונם חביב עליהם יותר מגופם. כי אין זה ממון בעלמא, כי אם שלימות התיקון הגנוזה בו, הנשמות הקדושות הגנוזות בעמקי הקליפות, אשר הן היו נתונות בפכים קטנים אלו. ובמלחמה זו על הפכים הקטנים, לא הסכים יעקב אבינו לוותר בשום פנים ואופן, על כן הואיל לעמוד ולהיאבק כנגד הסטרא אחרא בעצמו.

גם בהיותו בגובה המעלה - לבדו, ועבר את מעבר יבוק שם זכה ליחוד ברכה וקדושה, וכבר פדה את כל משפחתו והעבירים אל מעבר לנחל לצד הקדושה - עדיין היה עסוק גם בתיקון הנשמות הגזולות, השבויות בחלקו של עשו.

תיקון האבק

מעשה נוכח לומר, כי לא הסכים אבינו הזקן לוותר אפילו על ניצוץ אחד של קדושה, ואפילו על נשמה אחת, ואפילו אותן הנשמות של הפחותים ביותר שבישראל, אלו הנמשלים לאבק הרגלים. ועל זה אמר יעקב אבינו, כי הגם שקיבל מאת ה' את כל אשר ביקש ולמעלה מכך, ויש לו שבטים ורכוש, עם כל זה לא יוותר גם על אותם שנמצאים בחשכת הלילה. ודבר זה נרמז בפכים הקטנים שחזר יעקב בעבורם. משום כך נאבק יעקב כל הלילה עד עלות השחר, בחינת גאולה, שאז ניצח לשרו של עשו. ויבא יעקב שלם. ביקש יעקב לתקן גם את הנמשלים לאבק הדרכים, הן במה שהולכים לבתי עבודה זרה, והן בשאר מעשים רעים הגורמים ללכלוך הנשמות, וגם עצם הדבר שחושבים שיש בחינת 'אנא אמלוך' ואין להם הכרה בבחינת לבדו.

בדרך זו הלך יעקב אבינו שהכיר בבחינת 'לבדו', ועל כן שב בדעתו לאותו הזמן שלא היה כלום בידו מלבד השמן הטמון במקלו לצורך לימוד התורה.

על כל זאת רמז התנא באומרם 'הווי מתאבק בעפר רגליהם', ונזכרו כאן אבק ועפר, עפר הוא עפר הצדיקים, ואבק הוא העומד בדרגה נמוכה בבחינת 'אבק' שאינו מצמיח, כי גם עליו אין לוותר כלל.

זהירות שלא להפסיק בשעת העלייה

וכבר נודענו בישראל דבריו הקדושים של הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זיע"א (נועם אלימלך פרשת שלח), כי הצדיק כשהוא עולה תמיד, עולה למעלה למעלה ואינו מפסיק מעבודתו לרגע אחד, ואז אין הסטרא

אחרא יכול למצוא מקום להחטיאו, ולא זו בלבד אלא שבכח הצדיק לא יוכל להחטיא אפילו לשאר בני אדם. אולם חלילה עוזב הצדיק את מדרגתו אפילו לרגע אחד, אז ניתן בזה מקום לסטרא אחרא להתגבר. והתיקון לזה הוא להתגבר שנית בדביקות ולחקור ולדרוש את כל מעשיו אשר יעשה, עד שיחזור לעלות למעלה להתייש כוחה כמקדם.

זהו שנאמר על אבינו הזקן 'ויעבור את מעבר יבוק', היינו שהיה אחוז בקדושה הנרמזת ב'יבוק', אולם פעם אחת 'עבר' את אותה המדרגה והניח מעט את דרגתו הגדולה, ומיד 'יאבק איש עמו', ומצא אותו השר מקום להילחם בו, אך כל זאת רק 'עד עלות השחר', מלשון חקירה ודרישה, שמשחרר אחר הדבר למוצאו, ובזה עלה יעקב למדרגה עליונה יותר עד שנקרא ישראל.

מערכה על כל חלקי הקדושה

זהו מעבר יבוק, אשר בו היו שתי בחינות נפלאות: מחד גיסא זכה שם יעקב אבינו לדרגה עילאה בעבודת ה', עד שנתר בבחינת 'לבדו' וגבה מן המלאכים שנבראו ביום השני, ומאידך גיסא לא עזב את תיקון כלל ישראל וכלל במחשבתו גם את הנידחים ביותר.

עוד הביא בפרי צדיק שם (אות ו) כי שלושה ענינים ישנם בשבת, שביניה ברכה וקדושה. ואלו הם שלושת הענינים שנרמזו ב'יבוק' - יחוד ברכה קדושה. ומכוונים המה כנגד ג' סעודות השבת, המכוונות כנגד שלושת האבות הקדושים. וביאר שם באריכות לפי דרכו את קישור הענינים וכיצד שייך כל ענין לאחד מן האבות. אך לפי דרכנו למדנו כאן כי על כל אלה היתה נטושה המערכה, ועל זה היה המאבק.

נצחון בטבע ומעל הטבע

הרי כאן רמז לתיקון נפשות ישראל, שבזכות פעולת צדיק לחיים, לא זו בלבד שיבואו לידי תיקון הנשמות שנראה בדרך הטבע כי ימצאו תיקון, אלא גם אלו הנשמות אשר באופן הטבעי נראה כי רחוקו עד מאוד ולא ישובו - גם הן ימצאו תיקון בזכות מלחמתו של יעקב אבינו. כי באותו הלילה הכין יעקב את נס חנוכה בטבע ומעל הטבע, עד בנין בית המקדש השלישי שהחל אורו להאיר בימי החנוכה, ואז כולם נקבצו באו לך.

והנה 'ויעבירם את הנחל ויעבר את אשר לו' רומז גם לסוד התיקון שנתגלה ב"ג מידות של רחמים (שמות לד ו), 'וַיַּעֲבֹר ה' עַל פְּנֵי וַיִּקְרָא'. וכן הושרש הדבר כבר במעשיו של אברהם אבינו, ככתוב (בראשית יב ו) 'וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאֶרֶץ'. וכן איתא בספרים הקדושים כי 'ויעבר' אותיות 'ע"ב ר"ו', 'ע"ב עולה 'חסד' וכנגד שם 'ע"ב שבמידת החסד, ור"י עולה 'גבורה'. ו'ויעבור' הוא חיבור בין השנים, כי בכח זה נוכל לפעול בכל המידות והאופנים.

זהו הדבר המופלא שפעל יעקב אבינו בעוברו במעבר יבוק.

שעת אכילה - שעת מלחמה

והנה כתב רבינו האריז"ל (עץ חיים שער כ"ח פרק ה) כי מעבר יבוק הוא כנגד הגרון, המחבר בין חב"ד שבמח למידות שבאברים. (ומשום כך יש להזהר ביותר בענין האכילה, העוברת דרך הגרון. וגם איסור גיד הנשה נאמר אחר מעשה זה של היאבקות במעבר יבוק). ועוד, כי 'גרון' עולה בגימטריא ג' פעמים 'אלה"ם', והוא המיצר הנשימה צר אצל האדם.

אם כן, המלחמה שנלחם יעקב אבינו, אשר נגעה לכלל ישראל, נוגעת לכל אדם מישראל, ובפרט בענין האכילה, כי שעת אכילה כשעת מלחמה. פעמים שללול האדם לבוא לידי נפילה דווקא במה שנדמה כפכים קטנים. אולם בכח עבודתו של יעקב אבינו, נזכה כולנו בכלל ובפרט לראות במהרה בימינו בבנין בבית המקדש, ותחזינה עינינו בשבוע ה' לציון ברחמים.